

**Pielikums Nr. 1**  
Varakļānu novada muzeja  
vidējā termiņa stratēģijai  
2024.-2029.gadam  
**APSTIPRINĀTS**  
Varakļānu novada domes  
31.10.2024. sēdes lēmums Nr. 13.25.

# **VARAKĻĀNU NOVADA MUZEJA**

## **KRĀJUMA VEIDOŠANAS UN SAGLABĀŠANAS POLITIKA 2024. – 2029.GADAM**

Varakļānu Novada muzeja (turpmāk tekstā - VarNM) krājuma politika izstrādāta pamatojoties uz MK Noteikumiem Nr.959 „Noteikumi par Nacionālo muzeju krājumu”, VarNM nolikumu. Krājuma politika izriet no muzeja misijas un ataino krājuma veidošanas, pārraudzības principus, nosaka krājuma saturu, kvalitāti, krājuma dokumentēšanu, glabāšanu un saglabāšanu, krājuma drošību, pieejamību un izmantošanu. Krājuma politika balstās uz esošās situācijas analīzi un izvirzītajiem uzdevumiem krājuma veidošanā, dokumentēšanā, saglabāšanā, restaurēšanā un izmantošanā.

## **1. Krājuma politikas mērķis un uzdevumi**

### **Mērķis:**

Nodrošināt krājuma garīgo un materiālo vērtību pētniecību, pieejamību, saglabāšanu, modernizāciju un aizsardzību, veidot tādu muzeja krājumu, kas ikvienam interesentam ļautu iepazīt Varakļānu novada kultūrvēsturisko mantojumu.

### **Uzdevumi:**

1. veidot muzeja krājumu kā daudzpusīgu bāzi Varakļānu novada kultūrvēstures izpētes un izstāžu darba nodrošināšanai;
2. nodrošināt VarNM krājuma saglabāšanu, modernizāciju un attīstību.
3. nodrošināt muzeja krājuma pieejamību sabiedrībai;
4. mikroklimata mērīšanai un uzturēšanai krājuma telpās iegādāties digitālo temperatūras mērītāju, mitruma savācēju un gaisa attīrītāju.

### **Esošās politikas izvērtējums**

Muzeja Krājuma darba politika ir publiski pieejams dokuments, kas nosaka muzeja krājuma attīstību un ir pamats pētniecības politikai, muzeja priekšmetu restaurācijas un konservācijas darba politikai un komunikācijas darba politikai. Tā atbilst muzeja stratēģiskajiem mērķiem kultūras mantojuma saglabāšanā un priekšnosacījumu radīšanā tā aktīvai izmantošanai kultūras procesos.

Muzeja Krājuma politika konkretizē krājuma darba mērķi un uzdevumus, problēmsituācijas, prioritātes un risinājumus. Krājuma darba politika ir elastīgs dokuments, kas nepieciešamības gadījumā var tikt precizēts un papildināts, bet pārskatīta tiek ne vēlāk kā 5 gadus pēc apstiprināšanas.

Muzeja krājums tiek veidots sabiedrības labā, lai izglītotu, informētu, veidotu piederības sajūtu, iedvesmotu, iesaistītu muzeja apmeklētājus. Krājuma politika sekmē Preiļu novada materiālās un nemateriālās kultūras vērtību un to kontekstuālās informācijas apzināšanu, uzkrāšanu, dokumentēšanu, saglabāšanu, pētniecību, interpretāciju un popularizēšanu aptverot laika posmu no vissenākajiem laikiem līdz mūsdienām.

Muzeja Krājuma politika raksturo krājuma pārvaldīšanas principus, nosaka krājuma saturu un kvalitāti, krājuma uzskaiti, glabāšanu, drošību un pieejamību sabiedrībai. Krājuma politika balstās uz pašreizējās situācijas analīzi un izvirzītajiem uzdevumiem krājuma veidošanā, dokumentēšanā, saglabāšanā un izmantošanā 2024.-2029. gadam.

Tas ir muzeja darbības pamatdokuments, kas nosaka iecerētā krājuma apjomu un ierobežojumus, kā arī krājuma komplektēšanas, dokumentācijas, saglabāšanas, drošības un pārvaldes standartus.

## **2. Krājuma satura raksturojums**

### **Krājuma veidošana**

Varakļānu Novada muzejs (turpmāk-VarNM) veido krājumu atbilstoši muzeja misijai un muzeja darbības mērķiem. VarNM krājums pamatā komplektēts par Varakļānu grāfa Mihaela Borha dzīvi un zinātnisko darbību un Varakļānu novada ievērojamāko personību devumu novadam..

VarNM krājums sastāv no pamatkrājuma un palīgkrājuma, kuru raksturo sekojošas kolekcijas:

- 1) rakstiskie materiāli;
- 2) dokumenti;
- 3) fotomateriāli;
- 4) mākslas priekšmeti;
- 5) numismātika, bonistika;
- 6) arheoloģija;
- 7) keramika;
- 8) priekšmeti;
- 9) tekstilijas;
- 10) videokasetes, audiokasetes, CD.

Liela daļa krājuma priekšmeti ir izvietoti vēstures ekspozīcijā „Senās godības atspulgs laikmeta griežos”, sakrālajā ekspozīcijā “Sv.Trīsvienība” un dabas ekspozīcijā “Purvs

dzīvībai". VarNM krājums ir bāze gan tematiskajām izstādēm un pasākumiem, gan ekspozīcijām, gan muzejpedagoģiskajam darbam.

### **Krājuma komplektēšana: problemātika un risinājumi**

Lai veidotu muzeja krājumu atbilstoši tā misijai un mērķiem, nepieciešams veidot krājumu izvērtējot priekšmetu piederību pilsētai, pilsētnieku ģimenēm un vēstures notikumiem, kas norisinājušies Varakļānos un apkārtnē. Ievērojama daļa muzeja krājuma priekšmetu, saistībā ar sadzīves tradīcijām, uzņemti pēdējo gadu laikā – veidojot ekspozīcijas un izstādes. Ievērojami audzis varakļāniešu un ārzemēs dzīvojošo novadnieku atbalsts muzejam, kā rezultātā muzejs ir papildinājis savas kolekcijas ar gleznām, dokumentiem, tekstīlijām, rotaslietām u.c.

Jāizvērtē, vai jauniegūtie krājuma priekšmeti nedublē muzeja krājumā jau esošos priekšmetus.

Muzejā nav izstrādāta III atmodas laika (pēc 1990. gada 4. maija) dokumentēšanas stratēģija. Krājuma papildināšana notiek fragmentāri, galvenokārt dokumentējot vēstures norises foto liecībās. Sakarā ar to jā sagatavo to muzejisko priekšmetu grupu uzskaitījums, ar kuriem papildināms Varakļānu muzeja krājums. Šī perioda muzeja priekšmetu uzskaitē rūpīgi jāizvērtē to atbilstība prasībām un kritērijiem, kas izvirzītas pamatkrājuma priekšmetiem.

### **Krājuma veidošanas galvenie kritēriji**

- 1) Priekšmeta atbilstība muzeja misijai, mērķiem un uzdevumiem;
- 2) priekšmeti ar muzejisku vērtību – oriģināls, kopija vai atdarinājums, kas atbilst zinātniskās pētniecības darba tēmai, kolekcijai, ekspozīcijai vai izstādei;
- 3) priekšmeta muzejiskā un vēsturiskā vērtība, piederība un saistība ar Varakļāniem;
- 4) priekšmeta izmēri un krājuma telpu fiziskā ietilpība un nozīmīgums novada vēsturei;
- 5) jauniegūtā priekšmeta saglabātības pakāpe, nosacījumi, apstākļi un izmantošanas veidi;
- 6) priekšmeta legāla izcelsme un īpašumtiesības;
- 7) 9.g.t. pirms m.ē. līdz 20.gs beigās m.ē.;
- 8) Varakļānu pilsētas, novada teritorija un personības līdz 1940.g.;
- 9) priekšmeta memoriālā, informatīvā vērtība;

### **Krājuma priekšmetu komplektēšanas metodes**

1. Dāvinājumi no privātpersonām un juridiskām personām;
2. pirkumi no fiziskām un juridiskām personām;
3. novēlējumi un mantojumi;

4. arheoloģisko izrakumu materiāli;
5. ekspedīcijās iegūti priekšmeti ( intervijas, video un audio ieraksti);
6. pārņemšana no publiskām un privātām institūcijām.
7. krājuma esības pārbaudes laikā konstatēto neinventarizēto priekšmetu inventarizēšana un uzņemšana muzeja krājumā;
8. piesaistīs vietējos iedzīvotājus un skolu izglītojošo jaunatni (ar sludinājuma sniegšanu presē par jaunu priekšmetu ievākšanu).

Lēmumu par priekšmeta iekļaušanu muzeja krājumā pieņem muzeja krājuma komisija, kuras lēmumu apstiprina muzeja vadītājs.

### **Muzejs krājumu nepapildina:**

1. Ar citiem Latvijas novadiem saistītiem kultūrvēstures materiāliem;
2. Liela izmēra lauksaimniecības darbarīkiem un tehniku, rūpnieciskās ražošanas iekārtām, autotransporta līdzekļiem.

### **3. Krājuma papildināšanas tēmas un prioritātes.**

Lai veidotu muzeja misijai un stratēģiskajiem mērķiem atbilstošu krājumu, nepieciešams veidot muzeja krājumu atbilstoši perspektīvā plānotajiem muzeja produktiem ar sekojošām tēmām:

#### **1. Grāfa Mihaela Borha dzīve un zinātniskā darbība:**

- 1.1. krājumu papildināt ar sadzīves priekšmetiem, kas attiecas uz laika posmu no 18.-19. gs. (mēbeles, trauki, higiēnas un sadzīves priekšmeti) - ekspozīciju papildināšanai;
- 1.2. iespēju robežās papildināt krājumu ar vērtīgām liecībām, arhīvu dokumentiem, aprakstiem, fotogrāfijām par grāfa M.Borha zinātniskajiem pētījumiem, literārajiem un mākslas darbiem, saraksti ar ģimenes locekļiem un domubiedriem - prezentācijām, lekcijām, publikācijām;
- 1.3. iepirkt Borhu dzimtas portretus - ekspozīcijas papildināšanai;
- 1.4. Vākt liecības un papildināt krājumu par muižas ēkas 18.gs. sienu gleznojumiem saistībā ar AIG izpētes materiāliem restaurācijas nolūkos.

**2. Varaklānu pilsētas un novada vēsture** – pētnieciskā darbā, dāvinājumu veidā un pārņemti no citas iestādes vai uzņēmuma, kā arī no vietējiem iedzīvotājiem un ārzemēs dzīvojošajiem novadniekiem, novadpētniekiem un skolēniem iegūtie materiāli krājuma papildināšanai ar visa

veida oriģināliem un atdarinājumiem visās avotu grupās: arheoloģija, dokumenti, apraksti, grāmatas, fotogrāfijas, priekšmeti, mākslas darbi, videomateriāli, tekstilijas u.c.:

- 2.1. Izglītība un reliģija Varakļānu novadā – krājums papildināms uz pētnieciskā darba bāzes un dāvinājumu veidā iegūtiem materiāliem;
- 2.2. Ebreju dzīve un kultūra Varakļānos;
- 2.3. Apkopot politiski represēto cilvēku sarakstu un to atmiņu pierakstus, veidojot vienu, kopīgu materiālu, ekspozīcijas atjaunošanas vajadzībām;
- 2.4. Muzeja krājumā ir tikai nedaudzas sporta vēstures lietisko priekšmetu liecības. Lielāko tiesu tās sastāda Varakļānu novada ievērojamā riteņbraucēja Vladimira Ribakova iegūtās medaļas, kausi un suvenīri. Muzeja krājumā mērķtiecīgi vēlams komplektēt ar sporta dzīvi saistītās liecības, kas attiecināmas uz Varakļānu un novada ievērojamājo sportistu sniegumu 20.gs.vēsturē .

**3. Novada ievērojamāko personību dzīve un darbība** – pētnieciskā darbā un dāvinājumu veidā no ievērojamāko personību radniekiem, draugiem un domubiedriem iegūtie oriģinālie un atdarinātie materiāli: fotogrāfijas, dokumenti, apraksti, rokraksti, grāmatas, mākslas darbi, priekšmeti, videomateriāli u.c.

- 3.1. Valodnieka, profesora Leonarda Latkovska dāvinājumā saņemtais arhīvs:
  - 3.1.1. valodniecības pētījumi un daiļrade, sarakste ar domubiedriem - lekcijām, prezentācijām, dzejoļu krājuma izdošanai;
  - 3.1.2. Latkovsku dzimtas devums Varakļānu novadam - ekspozīcijas papildināšanai.
- 3.2. Literātes, mācībspēka, profesores Paulīnes Zalānes mantojumā saņemtais arhīvs:
  - 3.2.1. dzejnieces dzīves, sarakstes ar domubiedriem, etnogrāfisko pētījumu materiālu apkopojums - papildināt ekspozīciju ar jaunu digitālo skārienjūtīgo ekrānu par P.Zalānes dzīvi un literāro darbību;
  - 3.2.2. dzejnieces manuskriptu apkopojums - monogrāfijas izdošanai.

## **4. Krājuma saglabāšana**

### **Konservācija un restaurācijā**

Muzeja krājuma priekšmetu restaurāciju veic sertificēts restaurators saskaņā ar krājuma komisijas lēmumu par priekšmeta nepieciešamību to restaurēt. Kritērijus restaurācijai nosaka pieaicināts eksperts-restaurators. Muzejam nav sava restauratora, tāpēc tas jāpieaicina no malas. Restaurācijai līdzekļi tiek plānoti muzeja budžetā vai piesaistīts līdzfinansējums. Restaurators restaurē, dokumentē, veic foto fiksāciju restaurācijas darba gaitā, izstrādā restaurācijas pasēs, glabāšanas un eksponēšanas noteikumus.

### **Muzeja priekšmetu restaurācijas un konservācijas kritēriji:**

1. priekšmeta unikalitāte, nozīmīgums un iespēja to izmantot muzeja komunikācijas politikas īstenošanai;
2. priekšmeta kultūrvēsturiskā un mākslinieciskā vērtība;
3. priekšmeta saglabāšanas pakāpe.
4. nepieciešamība eksponēt.

VarNM krājumā šobrīd atrodas divas ļoti vērtīgas 18.gs. gleznas “Sāpju zobena caurdurtās sirds godināšana” un uz koka dēļiem gleznotā “Svētais Ignātijs no Lojolas”. Abas gleznas ir restaurētas un prioritāri būtu glābjamas apdraudējuma gadījumā. Prioritāri glābjama būtu sakrālo priekšmetu kolekcija, kurā glabājas 19.gs. liturģiski tērpi, grāmatas un priekšmeti no Varakļānu Romas katoļu draudzes baznīcas. Videokasetes, audiokasetes un CD ar grāfa Borha arhīva materiāliem, novadnieku balss ieraksti. 18.-19.gs. mēbeles (atrodas pastāvīgajā ekspozīcijā).

### **5. Krājuma pieejamība un izmantošana**

Varakļānu Novada muzejs nodrošina krājuma pieejamību sabiedrībai un tā izmantošanu zinātniski pētnieciskā, kultūras, izglītības un estētiskās audzināšanas jomā.

Ar muzeja krājuma priekšmetiem apmeklētāji un pētnieki var iepazīties izstādēs, ekspozīcijās un tematiskos pasākumos, kā arī saskaņojot ar krājuma glabātāju arī muzeja krājuma glabātavā.

#### **Specifiskie nosacījumi:**

1. Ekspozīcijai :
  - 1.1. eksponēt rakstisko un fotomateriālu kolekciju kopijas;
  - 1.2. tekstiliju izstrādājumus eksponēs gan vaļēji, gan slēgtās vitrīnās;
  - 1.3. oriģinālus un sīkus (priekšmetus) eksponēs slēgtās vitrīnās;
  - 1.4. nodrošinās eksponātu aizsardzību pret kaitīgo saules staru un atmosfēras iedarbības ietekmi;
  - 1.5. eksponēs saskaņā ar MK Noteikumiem par Nacionālo muzeju krājumu.
  - 1.6. neeksponēs bojātus muzeja priekšmetus, izņemot gadījumus, kad tas akūti nepieciešams kādas tēmas vai notikuma interpretācijai.
  - 1.7. restaurētos priekšmetus izstādīs atbilstoši ekspertu izstrādātajiem ekspozīcijas noteikumiem.

2. Izglītojošajās programmās:

- 2.1. muzejs izmantos kopijas, atdarinājumus vai priekšmetus, kuri ir krājumā vairākos eksemplāros;
- 2.2. oriģinālos nacionālā krājuma priekšmetus, kas ir izturīgi un ko nav iespējams sabojāt, izglītojošās programmās izmantos stingrā galvenā krājuma glabātāja uzraudzībā;
- 2.3. oriģinālus nekādā gadījumā neizmantos izklaides pasākumos ar lielu apmeklētāju skaitu.

3. Pētniecībai:

- 3.1. Tiks izsniegtas eksponātu kopijas vai oriģināli krājuma glabātāja klātbūtnē;
- 3.2. oriģinālus nebūs atļauts iznest no muzeja;
- 3.3. kopijas, grāmatas u.c. pētniecības materiālus iznes no muzeja tikai uz pētnieka iesnieguma pamata, kur norādīts pētīšanas mērķis, un, kuru reģistrē speciālā muzeja krājuma izmantošanas grāmatā.

4. Muzejs deponēšanai piedāvās:

- 4.1. Nacionālā krājuma priekšmetus un muzeja speciālistu sagatavotās ceļojošās izstādes akreditētiem muzejiem, valsts un pašvaldības zinātnes, kultūras un izglītības iestādēm.

VarNM deponē:

1. no mākslas kolekcijas – Mt;
2. no rakstisko materiālu kolekcijas – Rap, Rg;
3. no fotomateriālu kolekcijas – Ft, Fk;
4. videokasetes – Av;
5. priekšmetu kolekciju – P

VarNM nedeponē – arheoloģijas, dokumentu, keramikas, numismātikas, kā arī no mākslas kolekcijas – Mg, Ms, no priekšmetu kolekcijas – Ps, no rakstisko materiālu kolekcijas – Rat, Ruv, Ra, Rp, Rs, Rip, Rr, Raž, Rd.

## **6. Krājuma digitalizācija**

VarNM krājums nav pārāk liels, tāpēc tā digitalizācija NMKK notiek kopā ar priekšmetu pieņemšanu krājumā. Uz doto brīdi visi krājuma priekšmeti ir digitalizēti un notiek to aprakstu labojumi un papildināšanas.



## **7. Krājuma darba problēmas un no tām izrietošās prioritātes**

Viena no problēmām ir tā, ka muzeja krājums atrodas ēkas centrālās daļas trešajā stāvā. Ņemot vērā to, ka ēka ir samērā mitra, trešais stāvs šobrīd ir vispiemērotākais krājuma glabāšanai, jo ir vissausākais. Taču ārkārtas gadījumā no tā ir grūti evakuēt krājumu, jo nav papildus izejas. Evakuācija var notikt tikai vienīgi pa logu uz kolonnu portika jumta vai pa kāpnēm leju. Ņemot vērā to, ka krājumu priekšmetu skaits arvien palielinās, tad ir nepieciešams sākt pārdomāt par krājuma telpu paplašināšanu vai iekārtošanu plašākās telpās.

### **Problēmas:**

1. Nacionālajā krājumā atrodami maznozīmīgi priekšmeti;
2. Muzeja krājumā pietrūkst plauktu un stieņu krājuma priekšmetu saglabāšanai;
3. Muzejā telpu trūkuma dēļ nav iekārtota telpa jauniegūto un inficēto priekšmetu apstrādei, bet ir atrasts pagaidu risinājums, ēkas otrā stāva nelielā istabiņā;
4. Krājuma telpām nav vienmērīgs klimats, jo notiek apsilde ar krāšņu apkuri;
5. Muzejā nav lifta, kas varētu nodrošināt sabiedrības pieejamību krājumam personām ar īpašām vajadzībām.

### **Prioritātes:**

A - Pie pašreizējā finansējuma turpmākajiem 5 gadiem tiek paredzēts:

1. Stingri ievērot kritērijus krājuma priekšmetu ieguvei un to iekļaušanai krājumā un muzeja stratēģiskās koncepcijas attīstībā izvirzītos mērķus un uzdevumus.
2. turpināt regulāru krājuma ievadīšanu NMKK;
3. nodrošināt krājuma telpu aprīkošanu ar papildus plauktiem gan priekšmetu novietošanai, gan gleznām, gan tekstīlijām;
4. turpināt izpēti par grāfa M. Borha dzīvi un zinātnisko darbību;
5. papildināt zinātnisko arhīvu ar novada ievērojamākajām personībām un dzimtām;
6. papildināt kolekcijas ar misijai nozīmīgiem eksponātiem;
7. iekārtot atsevišķu telpu jauniegūto un inficēto priekšmetu apstrādei.
8. nodrošināt krājuma pieejamību sabiedrībai;
9. nodrošināt eksponātu saglabātību un drošību ikdienā un ārkārtas gadījumā
10. piesaistīt līdzekļus un veikt nozīmīgāko eksponātu restaurāciju;
11. plānoto esības pārbaūžu laikā izvērtēt muzeja nacionālā krājuma kolekciju atbilstību krājuma komplektēšanas politikai un muzeja misijai.

**B – pie lielāka finansējuma:**

1. Organizēt krājuma komplektēšanas, kultūras mantojuma dokumentēšanas ekspedīcijas;
2. nodrošināt krājuma telpu pieejamību personām ar īpašām vajadzībām iebūvējot muzeja centrālajā daļā liftu no 1-3 stāvam.

**Paredzamie krājuma darba rezultāti****Kvantitatīvie rādītāji**

N.p.k.	Krājuma darbs		2025	2026	2027	2028	2029
1.	Inventarizēto vienību skaits	A	150	150	150	150	150
		B	200	200	200	200	200
2.	Konservēto un restaurēto vienību skaits	A	1	1	1	1	1
		B	2	2	2	2	2
3.	Izmantoto krājuma vienību skaits	A	2000	2000	2000	2000	2000
		B	2200	2200	2200	2200	2200
4.	NMKK ievadīto vienību skaits	A	150	150	150	150	150
		B	200	200	200	200	200
5.	No krājuma deponēto vienību skaits	A	240	240	240	240	240
		B	260	260	260	260	260

**Kvalitatīvie rādītāji**

1. Nākamajām paaudzēm saglabāts savdabīgais novada kultūrvēsturiskais mantojums.
2. Profesionāli komplektēts muzeja krājums būs bāze zinātniekiem, novadpētniekiem un studentiem novada Vidzemes un Latgales kultūras vēstures izpētē.
3. Kvalitatīvas informācijas par muzeja krājumu nodrošināšana Nacionālā muzeju krājuma kopkatalogā sekmēs tā pieejamību un atvieglos muzeja speciālistu darbu.
4. Informatīvi bagātas un mākslinieciski augstvērtīgas, modernas, interaktīvas ekspozīcijas un krājuma izstādes sekmēs nacionālās identitātes, pašapziņas un novadnieciskās piederības apziņas veidošanu.
5. Sadarbībā ar atmiņas glabātāju institūcijām, izglītības, kultūras un zinātnes institūcijām tiks nodrošināta muzeja krājuma pieejamība visplašākajām apmeklētāju lokam.
6. Uzsākta jaunu kolekciju veidošana.

**Darbības spēju uzlabošanas pasākumi 2024 – 2029. gadam.**

1. Piesaistīt valsts un pašvaldību finansējumu krājuma papildināšanai, konservācijai un restaurācijai.
2. Uzlabot krājuma apmeklētāju apkalpošanas iespējas, maksimāli izmantojot informāciju tehnoloģiju sniegtās iespējas krājuma uzskaitē, klasifikācijā un sistematizācijā.
3. Krājuma komplektēšanas un dokumentēšanas darbā maksimāli izmantot ekspedīcijas, akcijas.
4. Sekmīgi turpināt pētīt un dokumentēt krājumā valodnieka, profesora Leonarda Latkovska un dzejnieces, literātes Paulīnas Zalānes arhīva materiālus.
5. Turpināt pētīt un dokumentēt grāfa Mihaela Borha dzīvi un zinātnisko darbību.
6. Paplašināt sadarbību ar citiem muzejiem ekspozīciju, izstāžu, konferenču un pasākumu veidošanā, lai sekmētu Nacionālā muzeju krājuma apriti.

Sagatavoja :

Varakļānu Novada muzeja vadītāja Terese Korsaka